

Foto: Lorna Reed

ULDX: SÕJAARHITEKTUURI JA MILITAARURBANISIKA LAHKMEL

26.-28. aprill 2013 Tallinnas

PASQUALE CANCELLARA, *Euroopa kultuuride magister (POLIS) 2012/2013*

Watanabe antud intervjuus 1978. aastal kirjeldas Michel Foucault, milline peaks olema 20. sajandil intellektuaali roll. Tema sõnul ei tohiks intellektuaali autoriteet tuleneda võimest edastada tõdesid maailma kohta, vaid pigem võimekusest diagnoosida olevikku ja dekodeerida selle tähistajaid. Seejärel võrdles ta intellektuaali ülesannet „kerge žestiga, mis toob kaasa vaate nihke” ja mis muudab „nähtavaks juba nähtava”, „toob pinnale selle, mis on nii lähedalt, nii otseselt ja nii intiimselt seotud meie endiga, et me seda ise ei märkagi”.¹ Tallinnas, Telliskivi Loomelinnakus kaks päeva kestnud konverentsil „*Between Architecture of War and Military Urbanism*” selgus rõhutatult, et arhitektuur on peen poliitiline toiming, mis vajab taolisi intellaktuaale oma pettemanöövrite paljastamiseks. Ma arvan, et Foucault' väide on sedavõrd päevakajaline, et iga linnauurija peaks olema sellest teadlik ja töötama suunas, mis täpsusteni selgitaks, kuidas (näiliselt) ebaolulised linnalikud lepped meie igapäevast elu mõjutavad. See on täpselt see, mida kaks peakõnelejat, Steven Flusty ja Stephan Graham püüdsid teha.

1. Foucault, M. (1978) *The stage of philosophy, "Tetsugaku no butai" (La scène de la philosophie; intervjuu M. Watanabega, 22.04.1978). Sekai, juuli 1978, lk 312-332.*

TOIMUNUD

Lääne ühiskonnale iseloomulik ruumi postmodernne kalduvus meenutab üha enam sõjalaagri paradigmat. Graham selgitab, et meie linnu on tabanud teatud tüüpi Foucault' „bumerangi efekt”. Enamus 19. sajandil aset leidnud linnalistest muutustest oli juba eelnevalt linnade ja maailma perifeeria koloniseerimisel läbi katsetatud. Ulatusliku jälgimiseks kasutatavate kaamerate, tarade ja igasuguste distsiplinaarsete avaliku ruumi piirangute kaudu militariseeritakse kiiresti kaasaegset linnruumi. Niinimetatud „bumerangi efekt” ilmneb näiteks siis, kui „juhitavad raketid ja erasõjavägi turvavad võtmesündmusi Olümpiast ja maailmakarikamängudest G20 tippkohtumiste ja poliitiliselt kõrgetasemeliste nõupidamisteni”.² Turvatsoonide ehitus tippkohtumiste ajal (nagu näiteks häälkalt jagatud ruumid ja keelutsoonid Genovas 2001. aastal G8 kohtumise ajal, kui linnast sai vabaõhu sõjatander) „kordavad kajana tehnikaid, mida kasutatakse Baghdadi Rohelises tsoonis”.³

Mida me kaotame linnade jätkuva turvalisemaks muutmise kaudu? Piirete vohamine ja linnaruumi jälgastumine, mida osavalt presenteeris ja kommenteeris ka Flusty, rõhutab, et usk vabaduse ja edumeelsuse ideesse, mida lääne linnad on sajandeid kehastanud, on kadumas. Kas (jätkuvalt) teeb linnaõhk meid vabaks – „*Stadtluft macht frei*” – nagu keskaegne saksa moto vihjab või on postmodernne linn muutunud hiigelsuureks ja klaustrofoobiliseks ruumiks, millel ei ole ei iseloomu ega suurlinlikkust? Sellised fenomenid nagu tarastatud kogukonnad või ühitamatud võtted selleks, et tõrjuda igasugust avalikus ruumis viibimist – kui see ei ole sisse kodeeritud igapäevase tarbimise põhjusel, Zukini sõnul „cappuccino kaudu kodustamise” ajal – viitavad sellele, et toimumas ei ole mitte liikumine parema sotsiaalsuse ja lõbususe poole, vaid hoopis uus versioon hiliskeskaegsest „linnustumisest”.⁴ Jällekord Foucault' tähelepanek: „...kas on üllatav, et vanglad meenutavad tehaseid, koole, kasarmuid, haiglaid, mis omakorda meenutavad vanglaid?”.⁵

2. Graham, S. (2013) „*Foucault's boomerang: the new military urbanism*”, avaldatud väljaandes „*Open Democracy*”. Loetav siit: www.opendemocracy.net/opensecurity/stephen-graham/foucault%E2%80%99s-boomerang-new-military-urbanism

3. Samas.

4. *linnustamine - algselt itaalia keeles „incastellamento”, mõiste lõi prantsuse ajaloolane Pierre Toubert, kes uuris 1970. aastatel 10.-12. sajandi Itaalia sotsiaalajalugu. Mõiste viitab 10.-11. sajandil Lõuna-Euroopas toimunud linnuste ulatuslikule rajamisele, mis panid aluse uuele haldusstruktuurile (linnus oli mingi piirkonna võimu- ja majanduslik keskus), Marek Tamme kommentaar.*

5. Foucault, M. (1995) *Discipline and Punish. The Birth of the Prison*, New York, Vintage, lk 227.